

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Zöld könyv az európai vállalkozói élelmiszer- és nemélelmiszer-ellátási lánc mentén alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról

(COM(2013) 37 final)

(2013/C 327/06)

Előadó: **Igor ŠARMÍR**

2013. március 18-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Uniót létrehozó szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Zöld könyv az európai vállalkozói élelmiszer- és nemélelmiszer-ellátási lánc mentén alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról

COM(2013) 37 final.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2013. június 27-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2013. július 10–11-én tartott 491. plenáris ülésén (a július 11-i ülésnapon) 140 szavazattal 1 ellenében, 9 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB tudomásul veszi a zöld könyv Európai Bizottság általi közzétételét, és úgy véli, hogy az kedvező és határozott elmozdulást tükröz az Európai Bizottság tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos megközelítésében.

1.2 Az EGSZB véleménye szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazása nem csupán „tisztességtelen” és „etikátlan”, hanem egyúttal ellentétes az alapvető jogelvekkel, valamint a kínálati és a keresleti oldal érdekeivel. Mivel tulajdonképpen a jelentős piaci erőfölénnyel való visszaélésről van szó, javasoljuk a „visszaélésszerű kereskedelmi gyakorlatok” kifejezés használatát, amely például a francia és az angol nyelvben is elterjedt.

1.3 Az EGSZB szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelenlegi alkalmazási köre és előfordulásának mértéke főként az elmúlt évtizedekben lezajlott fúziók és felvásárlások eredménye.

1.4 Az EGSZB meglátása szerint az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum eddigi eredményei homályosak, és a javasolt megközelítések nem elégségesek a tisztességtelen gyakorlatok problémájának megoldásához. Ennélfogva szorgalmazza, hogy az Európai Bizottság mielőbb terjesszen elő újabb kezdeményezéseket.

1.5 Noha az EGSZB-nek nincs kétsége afelől, hogy tisztességtelen gyakorlatok bármely szerződéses viszony keretében alkalmazhatók, meggyőződése, hogy egyrészt a nagy élelmiszer-áruházak, másrészt a termelő és élelmiszer-ipari kkv-k

közötti ügyletek esetében különösen súlyos a helyzet. Itt ugyanis a visszaélések másutt nem tapasztalható formákat és méreteket öltenek.

1.6 Az EGSZB-nek különösen öröme szolgál, hogy zöld könyvében az Európai Bizottság rendkívül egyenlőtlen viszonyok esetén nyíltan megkérdőjelezi a tényleges szerződési szabadság meglétét, ami összhangban áll az EGSZB véleményével.

1.7 Az EGSZB megállapítja, hogy az Európai Bizottság zöld könyve pontosan ismerteti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok lényegét és főbb típusait. Ugyanakkor az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak egységes, a 2005/29/EK irányelvben foglaltakhoz hasonló fogalom meghatározást kell kínálnia a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozóan, mivel egyfajta hasonlóság áll fenn a zöld könyvben említett gyakorlatok és a „megtévesztő marketinggyakorlatok” (1) között.

1.8 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelentősége nagyobb „félelem uralta légkörben”, amikor a gyengébb szerződő fél tart attól, hogy ügyfélként elveszíti az erősebb felet. Többek között ez az eset áll fenn, amikor a nagyobb kereskedők tisztességtelenül nyomást gyakorolnak beszállítóikra, és/vagy túl magas árakat szabnak meg a beszállítóknak, és ennek következtében a fogyasztók számára.

1.9 Az EGSZB véleménye szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok következményei nem korlátozódnak a vállalkozói ügyletekre, és nem is csak a gyengébb szerződő feleket érintik. Áldozatául esnek a fogyasztók, valamint a „nemzetgazdasági érdekek” is, amit a zöld könyv nem hangsúlyoz eléggé.

(1) Lásd a „Megtévesztő marketinggyakorlatok” című EGSZB-veleményt (HL C 271., 2013.9.19., 61–65. o.).

1.10 Az EGSZB úgy véli, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megfékezését célzó, több tagállamban elfogadott jogszabályok jól szemléltetik, hogy a jelenlegi helyzet elfogadhatatlan. Noha ezek a jogszabályok különböző okok miatt nem hozták meg a kívánt eredményt, tévedés lenne azt állítani, hogy semmit nem sikerült elérni. Sikernek számít például az átláthatóbb haszonelosztás, ahogy a legfelháborítóbb zsarolási gyakorlatok megszüntetése is.

1.11 Az EGSZB-nek nincs oka feltételezni, hogy e jogszabályok tagállami elfogadása sérti az áruk Unión belüli szabad mozgását, de előfordulhatnak korlátozások. Mindenesetre egyik jogszabály sem protekcionista jellegű, és egyformán alkalmazandók a belföldi és a más tagállamokból származó vállalkozásokra.

1.12 Az EGSZB javasolja, hogy ha a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal összefüggő problémák kezelésének módja további megfontolások tárgyát képezi, akkor mindig a szerződési szabadság bizonyos kapcsolatokban tapasztalható hiányából kell kiindulni.

1.13 Az EGSZB javasolja, hogy az egyenlőtlen kereskedelmi kapcsolatok szabályozását célzó jövőbeni javaslatok vegyék figyelembe a „félelem tényezőt”. Biztosítani kell a szerződő felek közötti, az egymással való tisztességes bánásmóddhoz elkerülhetetlenül szükséges egyensúlyt. Ennélfogva a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozásának elsődleges célja nemcsak a gyengébb szerződő fél védelme, hanem a nemzetgazdasági érdek védelme is kell, hogy legyen. Ez azt jelentené például, hogy az érintett élelmiszer-ipari beszállítóknak nem kell aktívan részt venniük a közizgatási és jogi eljárásokban.

1.14 Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság tegyen jogszabályi javaslatot a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmára. A javaslatnak az erősebb szerződő fél által legjellemzőbben alkalmazott és a saját rendes költségeinek és kockázatának a gyengébb félre történő áthárítását célzó ilyen gyakorlatok indikatív jegyzékén kell alapulnia.

1.15 Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság az elmúlt évtizedek során szerzett konkrét tapasztalatok alapján, a nemzeti versenyhatóságokkal együttműködve végezze el a jelenlegi – nyilvánvalóan idejétmúlt – versenyszabályok gyökeres felülvizsgálatát, hogy tisztességes és releváns információcserén alapuló tisztességes verseny jöjjön létre az ágazatban, valamennyi tényleges erőfölény figyelembevételével.

2. Bevezetés

2.1 A zöld könyv különbséget tesz az élelmiszer-ellátási és a nemélelmiszer-ellátási/-forgalmazási láncok között, ami teljes mértékben indokolt, mivel az előbbieket a többihez képest sajátos, megkülönböztető jellegekkel rendelkeznek.

2.2 Az ellátási/forgalmazási láncokba tartozó vállalatok körében az elmúlt két évtizedben jelentős konszolidáció történt, aminek nyomán a valóságban oligopóliumok jöttek létre. Az élelmiszer-ellátási/-forgalmazási láncokat illetően ez különösen igaz a kiskereskedelmi ágazatban, valamivel kevésbé jellemző a feldolgozóiparban, és az elsődleges mezőgazdasági termelés területén érvényesül a legkevésbé. Ennek következtében az élelmiszer-ellátási láncon belül súlyos egyensúlyhiány alakult ki, mivel az oligopóliumok a jóval széttagoltabb kereskedelmi partnerekkel szemben rendkívül fölényes alkupozícióban vannak.

2.3 Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy a felmerült strukturális egyenlőtlenségek nyomán bizonyos esetekben tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmaznak, valamint hogy ezek a gyakorlatok sokszor nem csupán a tisztességet, a becsületet és az etikát sértik, hanem egyúttal az alapvető jogelvekkel is ellentétesek.

2.4 A zöld könyv tévesen állítja, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megvitatására uniós szinten először 2009-ben került sor. Ebben az évben szerepelt a témakör első alkalommal az Európai Bizottság hivatalos napirendjén. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság azonban már 2005-ben fontos véleményt⁽²⁾ tett közzé, amelyben – akkoriban, amikor a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kérdése még tabutémának számított – a kiskereskedelmi láncok magatartásának több kifogásolható elemére is felhívta a figyelmet, és bírálta ezeket. Meg kell említeni továbbá az Európai Unióban működő nagy élelmiszer-áruházak hatalmi visszaéléseinek vizsgálatáról és jogorvoslásáról⁽³⁾ szóló, 2007. évi írásbeli nyilatkozatot, amely közvetlenül felszólította az Európai Bizottságot arra, hogy tegye meg a helyzet orvosolásához szükséges lépéseket.

2.5 Az EGSZB meglátása szerint az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum eddigi eredményei némileg bizonytalanok, mivel a bevált gyakorlatok javasolt végrehajtási kerete nem vezetett megállapodáshoz a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kezeléséről, amivel kapcsolatban mások mellett három európai biztos is sajnálatát fejezte ki⁽⁴⁾.

2.6 Az Európai Versenyhatóságok Hálózatának (ECN) jelentése megerősíti, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazása – különösen az élelmiszeriparban – valóság. Ez összhangban áll az EGSZB azon meggyőződésével, hogy a nagy élelmiszer-áruházak által az élelmiszer-termelő és -feldolgozó kkv-kkal szembeni erősebb gazdasági pozícióval való visszaélés nagyságrendekkel komolyabb probléma, mint más szerződéses viszonyok esetében. Erre további bizonyíték, hogy évek óta kizárólag ezek a – nagy kiskereskedelmi láncokat ellátó – élelmiszer-beszállítók tesznek panaszt.

⁽²⁾ Lásd: HL C 255., 2005.10.14., 44. o.

⁽³⁾ A 0088/2007. sz. írásbeli nyilatkozat az Európai Unióban működő nagy élelmiszer-áruházak hatalmi visszaéléseinek vizsgálatáról és jogorvoslásáról.

⁽⁴⁾ Az Európai Bizottság sajtóközleménye, Brüsszel, 2012. december 5., Az élelmiszer-ellátási lánc működésének javítása.

2.7 Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság azon kijelentését, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok nem csupán a két vállalat közötti szerződéses viszonyokra, hanem magára az EU gazdaságára is káros hatással vannak.

3. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok meghatározása

3.1 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fogalma

3.1.1 Ez idáig hivatalosan fel sem merült, hogy a kereskedelmi kapcsolatokban kétséges lehetne a szerződési szabadság megléte – még a nagy élelmiszer-áruházak és az élelmiszer-termelő kkv-k között sem. Nem sokkal ez előttig a nagy élelmiszer-áruházak és a hatóságok egyaránt előszeretettel erre a szabadságra hivatkozva érveltek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozása ellen, amely állítólag korlátozta volna ezt a szabadságot. Az EGSZB szerint komoly jelentőséggel bír, hogy a zöld könyv felhagyott ezzel a megközelítéssel, és nyíltan elismeri, hogy amennyiben két szerződő partner gazdasági hatalma számottevően eltér, nem beszélhetünk tényleges szerződési szabadságról.

3.1.2 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számára a szerződési szabadság hiányának ezen elismerése alapfeltétele annak, hogy hatékony átfogó megoldásokat találhassunk az ellátási/forgalmazási hálózaton belül – mindenekelőtt az élelmiszerek esetében – fennálló egyensúlyhiányokból fakadó problémákra.

3.1.3 A zöld könyv e részében az Európai Bizottság pontosan ismerteti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok lényegét és főbb típusait. Különösen a nagy élelmiszer-áruházak és az élelmiszer-beszállítók közötti kapcsolatokban a gyengébb félnek nincs valódi alternatívája, mivel a piacon rendkívül kevés jelentős ügyfél található, és ennél is fontosabb, hogy valamilyen igen hasonlóan bánnak a beszállítókkal.

3.1.4 A zöld könyvben a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatban említett példák rávilágítanak arra, hogy egyes felvásárlók semmilyen eszköztől sem riadnak vissza annak érdekében, hogy a másik fél kárára további, teljességgel indokolatlan előnyökre tegyenek szert. Ennek egyik formája a fiktív szolgáltatásokért vagy a másik fél számára értékkel nem bíró kéréstlen szolgáltatásokért történő fizetés.

3.1.5 Az EGSZB a következő válaszokat adja a zöld könyv e részében feltett kérdésekre:

— 1. kérdés: Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld könyvnek a 2005/29/EK irányelvben szereplőhöz hasonlóan kell meghatároznia a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fogalmát. Mindazonáltal egyetért azokkal az elemekkel és paraméterekkel, amelyek a zöld könyv szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokból fakadó helyzeteket ábrázolják.

— 3. kérdés: A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fogalma nem korlátozódhat a szerződés megtárgyalására, hanem a kereskedelmi kapcsolat egészét fel kell ölelnie.

— 4. kérdés: Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elméletben az ellátási/forgalmazási lánc bármely szakaszában előfordulhatnak, de a szóban forgó formában csak a nagy élelmiszer-áruházak és az élelmiszer-termelő és -feldolgozó kkv-k között tapasztalhatók. Nincsenek például arra utaló jelek, hogy multinacionális élelmiszer-ipari vállalatok, amelyek egyúttal oligopóliumok is, listázási díjakat vagy kifizetéseket kérnének fiktív szolgáltatásokért. Meg kell azonban említeni azokat az eseteket is, amikor a multinacionális élelmiszer-ipari vállalatok a (kívánt) termékeik szállításának feltételül szabják, hogy hasonló termékeket a versenytársaiktól nem szabad beszerezni.

— 5. kérdés: A félelem tényezője jól ismert valóság, különösen a kiskereskedelmi láncok és az élelmiszer-termelő kkv-k közötti kapcsolatokban. Ennek forrása a beszállítóval folytatott kereskedelem megszakítására vonatkozó nyílt vagy burkolt fenyegetés, valamint az ennek nyomán a beszállítót érintő súlyos gazdasági nehézségektől való félelem. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozását célzó kísérleteknek figyelembe kell venniük ezt a félelem tényezőt, mivel az minden arra irányuló elvárás aláás, hogy közigazgatási vagy jogi eljárás esetén a szállító panaszt tegyen vagy akár bizonyítékot szolgáltatson.

3.2 Példák tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra

3.2.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság ebben a részben több nemzeti versenyhatóság információira épít. Az említett hatóságokon túl különösen javasoljuk a francia és cseh hatóságokkal való együttműködést, mivel ezek közvetlen tapasztalattal rendelkeznek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó saját nemzeti jogszabályaik végrehajtása terén. A monopóliumellenes hatóságok az általuk végzett ellenőrzések során jogosultak a számviteli dokumentumok (szerződések, számlák, bankkivonatok stb.) vizsgálatára, amelyekkel közvetlenül bizonyítható a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazása.

3.2.2 Az egyesült királysági, spanyol és ír versenyhatóságok által szolgáltatott példák rámutatnak, hogy számos alkalmazott gyakorlatot tévedés volna pusztán „etikátlannak” minősíteni, mivel azok nyilvánvalóan átlépik a jogszerűség határát (különösen „zaklatás és megfélemlítés” esetén).

3.3 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok potenciális hatásai

3.3.1 Kétségtelen, hogy az erősebb fél által a gyengébb féllel szemben alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kedvezőtlen hatást váltanak ki, logikus következményük pedig a termelési beruházás és innováció elfojtása. A fogyasztókat érintő hatás ugyanakkor az EGSZB szerint nem kapott megfelelő hangsúlyt, mivel az jóval túlmutat az innováció akadályozásán. Ez a rész azonban egyáltalán nem említi a nemzetgazdasági érdekek veszélybe kerülését, amelyre

a zöld könyv korábban már utalt. Ez a veszély a közép- és kelet-európai országokban a legnyilvánvalóbb, ahol a nagy élelmiszer-áruházak teljes egészében más tagállambeli vállalatok kezében vannak. Tekintettel arra, hogy a belföldi termelők – túlnyomórészt kkv-k – képtelenek teljesíteni a gyakran uszora-jellegű feltételeket, a régió agrár-élelmiszeripari ágazata az összeomlás szélére került, és az élelmiszer-termelés terén hagyományosan önálló országokban nagymértékben csökkent az élelmiszerbiztonság. A belföldi termelést így a gyakran rendkívül keves minőségű importtermékek váltják fel.

3.3.2 Az EGSZB a következő válaszokat adja a zöld könyv e részében feltett kérdésekre:

— 6. kérdés: Az élelmiszer-ágazatban – különösen a nagy élelmiszer-áruházakban – a mindennapi kereskedelmi ügyletek során rendszeresen alkalmaznak tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.

— 7. kérdés: Az élelmiszertől eltérő áruk beszállítói bizonyíthatóan jóval kevésbé szenvednek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatoktól. Ennek feltehetően az az oka, hogy kevésbé függenek a nagy kiskereskedelmi hálózatoktól, mivel például a játékok, sportcikkok vagy ruházati termékek beszállítói jóval több lehetséges felvásárló közül választhatnak, mint az élelmiszer-termelők. Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok a franchise-kapcsolatokban is előfordulnak mind az élelmiszer-, mind pedig a nemélelmiszer-kiskereskedelmi ágazatban. Itt az élelmiszer-ellátási láncról szóló véleményben ismertetettekkel lényegében azonos a gond, mivel szintén kiegyensúlyozatlan kapcsolatokról van szó egy erős fél (a franchise-adó/lánc) és egy jóval gyengébb fél (a franchise-átvevő) között, amelyekre ugyanúgy jellemző, hogy nincs meg a szerződési (tárgyalási) szabadság. A franchise-átvevőnek, ha meg szeretné szerezni a szerződést, nincs más választása, mint hogy a franchise-adó által előírt feltételek mellett aláírja a franchise-szerződést. A félelemtényezővel és a forgalmazó (franchise-adó) saját költségeinek ellenszolgáltatás/többletérték nélkül a beszállító (franchise-átvevő) történő áthárításával kapcsolatos megállapítások a franchise-kapcsolatokra is igazak. A szerződés futamideje alatt a franchise-adó gyakran – „útmutatók” révén, tehát a szerződésen kívül – egyoldalúan módosítja a közös megállapodásokat.

— 8. kérdés: a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelentős mértékben befolyásolják a mezőgazdasági és élelmiszeripari kis- és középvállalkozások beruházási és innovációs lehetőségeit. A közérdekű szempontok – például a környezet, a munkakörülmények, az állatjólét és az éghajlat – védelmére irányuló befektetések alacsonyabbak, aminek hátterében a szűk felvásárlói körtől való függőség és az e helyzetből fakadó bizonytalanság áll.

— 9. kérdés: A vállalkozói kapcsolatokat jellemző tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fogyasztókra gyakorolt hatását külön tanulmány vizsgálta meg részletesen⁽⁵⁾. A fogyasztókra nézve a jelenlegi rendszer főként hosszú

⁽⁵⁾ Consumers International, The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers? [A nagy élelmiszer-áruházak és a beszállítók közötti kapcsolat: milyen következményekre számíthatnak a fogyasztók?], 2012.

távon káros, mivel hiányoznak a fenntartható termelésre és innovációra irányuló beruházások. De előbb-utóbb a piaci hiányosságok árát is megfizetik a környezet, az éghajlat, a munkakörülmények és az állatjólét terén. Ezért alighanem célszerűbb lenne, ha a fogyasztók napjainkban valamivel többet fizetnének az élelmiszerekért, mivel a kereskedelmi rendszerek közötti aktuális versengés csupán a minél alacsonyabb fogyasztói árakon alapul, amelyek érdekében minden egyebet feláldoznak.

— 10. kérdés: Kétségtelen, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kedvezőtlenül befolyásolják az egységes piac működését, mivel jelentősen korlátozzák a kis- és középvállalkozások érvényesülési lehetőségeit. Valójában a nagyobb kiskereskedők döntenek arról, hogy mit és hol értékesítenek, a feltétel pedig sok esetben nem a legjobb ár-érték arány, hanem gyakran az, hogy ki „hajlandó” vagy „képes” inkább elfogadni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.

4. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó jogi keretek

4.1 A hatályos tagállami és uniós szintű jogi keretek vizsgálata alapján két ténymegállapítás tehető. Elsőként az, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok egyes erős gazdasági szereplők általi alkalmazása mára köztudott és vitathatatlan tény, és a megfelelő hatóságok több tagállamban is megállapították, hogy a jelenlegi helyzet szabályozást tesz szükségessé.

4.2 A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelenlegi mértéke – különösen a nagy kiskereskedelmi láncok és az élelmiszer-termelők közötti ügyleteken belül – mindenekelőtt arról tanúskodik, hogy a versenyjogi szabályozás idejéig. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok egyes formái a versenykörnyezet súlyos torzulására és olyan tényleges erőfölények meglétére világítanak rá, amelyeket a monopóliumokra vonatkozó hatályos jogszabályok nem orvosolnak.

4.3 A versenyjogi szabályozás felülvizsgálatán túl az EGSZB úgy véli, teljességgel indokolt uniós szinten betiltani egyes meghatározott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazását, és ezáltal megteremteni a heterogén jogi környezet szükséges harmonizációját. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozása és a monopóliumokra vonatkozó felülvizsgált jogszabály között azonban logikai összefüggésnek kell lennie azt biztosítandó, hogy a szankciók csak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat magukban foglaló szerződések logikus kezdeményezőit – tehát az erőfölénnyel rendelkező feleket – sújtják.

4.4 E harmonizált szabályozás csak akkor lehet eredményes, ha figyelembe veszi a „kilitázás veszélyét”, és ennél fogva azt, hogy a gyengébb szerződő felek, különösen a nagy élelmiszer-áruházaknak szállító kkv-k nem tudnak panaszt tenni. Nem elég csak a B2B-kapcsolatokra jellemző problémákat kezelni – ennél átfogóbb intézkedésekre van szükség.

4.5 Az EGSZB a következő válaszokat adja a zöld könyv e részében feltett, még megválaszolatlan kérdésekre:

— 11. kérdés: A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozóan néhány tagállamban elfogadott szabályozás ez idáig nem szolgált kielégítő eredményekkel. Ennek az EGSZB véleménye szerint részben az az oka, hogy a szabályozást többségében (Olaszországban, Szlovákiában, a Cseh Köztársaságban, Magyarországon és Romániában) csak nemrég fogadták el, egyúttal azonban az is, hogy az azt alátámasztó jogalap nem hivatkozott kifejezetten a szerződési szabadság hiányára, jóllehet a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazásának elismerése már önmagában is a szerződési szabadsággal kapcsolatos problémákat feltételez. Ugyanakkor tévedés lenne azt állítani, hogy ezekkel a jogszabályokkal semmit nem sikerült elérni. Az ilyen jogszabályokat elfogadó országokban megszüntek a legfelháborítóbb szerződéses feltételek, és a nagy élelmiszer-áruházaknak kifinomultabb módszerekhez kell folyamodniuk, ha jogtalan előnyökre kívánnak szert tenni. A legnagyobb előrelépés Franciaországban történt, ahol a jogi szabályozás és a végrehajtási intézkedés nyomására a beszállítói engedmények elfogadható szintre (a korábbi 50–60 % helyett 10–15 %-ra) szorultak vissza⁽⁶⁾. Ennek eredménye a számottevően átláthatóbb hasznelosztás az élelmiszer-ellátási láncban belül.

— 12. kérdés: A célzott jogszabály elfogadásának sürgőssége többek között a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazásának mértékétől is függ, amely azonban országokként eltérő. Más-más helyzet tapasztalható Dél-Európában, a közép- és kelet-európai országokban, illetve Észak-Európában. Az egyes régiók jogi kultúrája és hagyományai némileg különböznek. Ez az oka annak, hogy egyes országok már rendelkeznek szabályozási (vagy önszabályozási) kerettel, mások pedig még nem.

— 14. kérdés: Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy uniós szinten új harmonizációs intézkedéseket kell elfogadni (lásd a fenti 4.2., 4.3. és 4.4. pontot).

— 15. kérdés: A szabályozás bizonyos kedvező hatásai már jelenleg is megmutatkoznak (lásd fent). A vonatkozó szabályozás bevezetésével kapcsolatban vannak bizonyos aggályok, ezek azonban abból a feltevésből indulnak ki, hogy a szerződési szabadság biztosított. Mivel ilyen szabadság a szóban forgó szerződéses viszonyokban lényegében nem létezik, ezek az aggályok megalapozatlanok.

5. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni szabályok érvényesítése

5.1 Érvényesítési mechanizmusok nemzeti szinten

5.1.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság véleményével, mely szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni, nemzeti szinten végrehajtott jelenlegi mechanizmusok általánosságban nem megfelelőek. Ez elsősorban annak tudható be, hogy nem veszik figyelembe a tényleges szerződési szabadság hiányából és a kilistázás veszélyéből fakadó félelem uralta légkört. Ezeket a problémákat ez idáig Franciaországban sikerült

a legeredményesebben kezelni, ahol a felügyelő hatóság nem hivatalos információk alapján és saját kezdeményezésre is eljárhat. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorítása emellett a nemzetgazdasági érdek védelmében, nem pedig a gyengébb szerződő fél védelmében alapul.

5.1.2 Míg egyes tagállamok jogszabályban rendelkeznek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazása elleni küzdelemről, máshol nincs ilyen jogszabály. Ezenfelül az egyes jogszabályok között igen jelentős eltérések figyelhetők meg. Kétségtelen, hogy ez a két tényező bizonyos mértékben akadályozza a határokon átnyúló kereskedelmet (16. kérdés).

5.1.3 Az EGSZB véleménye szerint az alkalmazandó jogszabályok különbségeiből fakadó kedvezőtlen hatások kezelése szempontjából az egyetlen ésszerű közös megközelítés a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazására vonatkozó harmonizált jogszabály elfogadása lenne (17. kérdés).

5.2 Érvényesítési mechanizmusok uniós szinten

5.2.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon állításával, mely szerint uniós szinten jelenleg nem létezik konkrét mechanizmus a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben. Meggyőződése továbbá, hogy a „félelem tényező” leküzdése érdekében az e területen illetékes nemzeti hatóságokat fel kell jogosítani arra, hogy saját kezdeményezésre eljárhassanak, névtelen és nem hivatalos panaszokat fogadhassanak és szankciókat alkalmazhassanak (18. kérdés).

6. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok típusai

6.1 Az EGSZB egyetért azzal, hogy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok az élelmiszer- és nemélelmiszer-ellátási lánc mentén egyaránt előfordulnak, ugyanakkor – a fentiekkel összhangban – meggyőződése, hogy a helyzet a nagy élelmiszer-áruházak és a termelő kvk-k közötti ügyletek terén a legrosszabb.

6.2 A listázást illetően egyáltalán nem világos, hogy a leendő beszállító által fizetendő díjért milyen ellenszolgáltatás jár. Az esetek döntő többségében még e díj kifizetése – amely a kereskedelmi ügyletek bármely formájának szükséges előfeltétele – sem szavatolja a beszállító számára azt, hogy a felvásárló valóban átveszi a szóban forgó árukat, és nem fogja minden ok nélkül kilistázni a szállítót.

6.3 A beszállítói engedmények a nagy kiskereskedelmi láncok jelenlegi gyakorlatának rutinszerű velejárói. Az EGSZB úgy véli, hogy ezek általános haszna legalábbis kétséges. Egyrészt a beszállítói engedmények a tényleges erőfölénnyel való visszaélés jelei, mivel azok mögött gyakran kéréten és fiktív szolgáltatások húzódnak; másrészt erősen átláthatatlanná teszik a haszon elosztását. A beszállítói engedmények nyomán a beszállítók (és a külső megfigyelők) nehezen tudnak megbizonyosodni arról, hogy valójában mekkora összeget kaptak a szállított árukért. A valóságban az áru szállítására vonatkozó rendelésnek előfeltétele a felvásárló által kínált szolgáltatások elfogadása. Az EGSZB nézete szerint a felvásárló által a beszállító részére biztosított tényleges és indokolt szolgáltatások díját bele kell építeni az élelmiszer vételárába.

⁽⁶⁾ Az információ a franciaországi Versenypolitikai, Fogyasztóügyi és Csalás-ellenőrzési Főigazgatóságtól származik.

6.4 Az EGSZB a következő válaszokat adja a zöld könyv e részében feltett, még megválaszolatlan kérdésekre:

- 19. kérdés: A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jegyzékét kibővítenénk a fiktív és kéretlen szolgáltatásokért felszámított díjakkal, a ténylegesen nyújtott szolgáltatásokért felszámított indokolatlanul magas ellentételezéssel, valamint az üzleti kockázat és a marketingköltségek szállítóra történő áthárításával.
- 20. kérdés: A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jegyzéke nélkülözhetetlen az ilyen gyakorlatok elleni fellépéshez. A jegyzékek azonban önmagukban nem elegendők. Javaslatot kell tenni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fogalmának kellően tág meghatározására, amely mindazokat az eseteket magában foglalja, amelyek a „jóhiszeműség” és a „szerződéses egyensúly” tekintetében nem felelnek meg a „helyes üzleti gyakorlat” átfogó meghatározásának, valamint a gazdaság érintett ágazataiban a vállalkozásokra vonatkozó közös szabályoknak.
- 21. kérdés: Az EGSZB úgy gondolja, hogy a teljes ellátási lánc valamennyi szereplőjének magának kell viselnie természetes költségeit és kockázatait, mert ezáltal biztosítható, hogy azok összességéből mindenki igazságos részt vállaljon. Más szóval a termelőnek a termeléshez, a kiskereskedőnek pedig az értékesítéshez kapcsolódó költségeket és kockázatokat kell viselnie.
- 23. kérdés: Az EGSZB úgy véli, hogy a tisztességes gyakorlatokat uniós szintű keretbe kell foglalni.
- 24. kérdés: Az EGSZB meg van győződve arról, hogy uniós szinten kötelező erejű jogi eszközt, például rendeletet kell elfogadni.
- 25. kérdés: Az EGSZB véleménye szerint a zöld könyv nem fordít kellő figyelmet a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok vállalatközi alkalmazásának a fogyasztókra és a nemzetgazdasági érdekekre gyakorolt hatására.

Kelt Brüsszelben, 2013. július 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Henri MALOSSE

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

Az alábbi módosító indítvány, mely a szavazatok több, mint egynegyedét megszerezte, elutasításra került a plenáris ülés vitái során (az eljárási szabályzat 54.cikkének harmadik bekezdése):

1.10. pont

A következőképpen módosítandó:

Az EGSZB úgy véli, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megfékezését célzó, több tagállamban elfogadott jogszabályok jól szemléltetik, hogy a jelenlegi helyzet elfogadhatatlan. Noha ezek a jogszabályok különböző okok miatt nem hozták meg a kívánt eredményt, tévedés lenne azt állítani, hogy semmit nem sikerült elérni. ~~Sikernek számít például az átláthatóbb haszonelosztás. Messze vagyunk még azonban az átláthatóságtól az árképzés terén, ahogy a legfelháborítóbb zsarolási gyakorlatok megszüntetése is várat még magára.~~

Indokolás

Szóban történik.

A szavazás eredménye:

Mellette: 54
Ellene: 63
Tartózkodik: 27
